

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

-

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

-

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Huoltovarmuuskeskuksen Maakuljetuspoolin jäsenenä Taksiliitto pitää hyvänä, että laissa pyritään huomioimaan mm. evakuointitilanteen eri vaiheet. On tärkeää, että varautumisluvussa korostettaisiin viranomaisten ja kuljetusyritysten välisten kuljetussopimusten tekemistä poikkeusolojen varalle, koska se on eri harjoituksissa osoittautunut riittämättömäksi.

Sopimusten tarve on mainittu mietinnön säännöskohtaisissa perusteluissa kohdassa 7.1 (sivu 316), mutta lakiluonnoksessa sopimusten olemassaoloa ei mainita, kuten ei erikseen mainita muitakaan varautumistoimenpiteitä. Etukäteen tehtävillä sopimuksilla selkeytetään lakiluonnoksen 31 §:n vaatimuksia elinkeinonharjoittajalle ja rajata ne vain sellaisiin velvoitteisiin, joita se pystyy kohtuudella noudattamaan. Erityisesti tämä sopimusten tarve realisoituu 11 luvun 70 §:n myötä, joka velvoittaa kuljetuspalvelujen tarjoajan suorittamaan poikkeusoloissa välttämättömiä kuljetuksia.

Käytännön harjoituksissa on huomattu myös se, että kuljetusten ohjaus jakaantuu usealle eri taholle erityisesti silloin, kun evakuointikuljetukset ulottuvat useammalle YVA- ja Sote-alueelle. 68 § säättää lakiluonnoksessa vastuun yleisjohdosta Sisäministeriön pelastusviranomaiselle, joka on parannus epäselvään tilanteeseen.

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

Taksiliitto pitää hyvänä esityksen lähtökohtaa, jonka mukaan viranomaisten toiminnan tulee poikkeusoloissakin mahdollisimman pitkälti perustua ennakolta valmisteltuun ja säädettyyn lainsäädäntöön.

Varautumisvelvollisuus määritellään tässä selkeästi jo etukäteen tehtäväksi. Tämä työ on kuntien ja muun julkisen sektorin kanssa aloitettava hyvissä ajoin. Tällä hetkellä ei ole selvyyttä siitä, kenen vastuulla on järjestää määrittely tai toimeenpano henkilökuljetuksissa. Kriittiset ja sopimukseen perustuvat yksityisen sektorin toimijat (yritykset) ovat henkilökuljetusten osalta osin tunnistamatta ja sitouttamatta.

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Työvelvollisuutta koskevaan 8 lukuun tulisi lisätä sosiaali- ja terveydenhuollon erityisen työvelvollisuuden tapaan myös kuljetusalan erityinen työvelvollisuus niissä tapauksissa, kun henkilöllä on voimassa oleva autonkuljettajan ammattipätevyys ja on toiminut viimeisen viiden vuoden aikana kuljetusalalla kuljettajan tehtävissä ja häntä ei jätetä kutsumatta palvelukseen asevelvollisuuslain (1438/2007) 89 §:n mukaisesti (51 §). On tulkinnanvaraista, voidaanko 46 §:n yleistä työvelvoitetta koskevaa säädöstä soveltaa tässä tapauksessa, kun kyse on erityisestä pätevyydestä, jota laki edellyttää.

47 §:ssä mainitaan vastuuhenkilöiden nimeämisvelvollisuus, mutta ei kerrota, miten se dokumentoidaan. Pykälän 2 momentti tulisi muuttaa muotoon: ”Työnantajan on nimettävä riittävä määrä palveluksessaan olevia vastuuhenkilöitä, joiden tehtävänä on ohjeistuksellaan huolehtia sen lukuun toimivien työvelvollisten tehtävien asianmukaisesta hoitamisesta. Vastuuhenkilöiden nimet on kirjattava varautumissuunnitelmaan.”.

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

9 luvun luovutusvelvollisuutta ja 11 luvun otto-oikeuksia tulisi täsmentää niin, että kuljetusyritykset voidaan lain perusteella vapauttaa mahdollisista sopimussanktioista toimeksiantajilleen niissä tapauksissa, kun kuljetusyrityksen ajoneuvo otetaan pois normaaliajan sopimusliikenteestä ”suorittamaan poikkeusoloissa niiden hallinnan kannalta välttämättömiä kuljetuksia”. Tämä tulisi huomioida kaikissa pykälissä, joissa kuljetusyritys tai ajoneuvon haltija veloitetaan suorittamaan kuljetuspalveluja ja/tai luovuttamaan ajoneuvonsa, muun kalustonsa tai toimitilansa viranomaisen käyttöön (57, 59, 70, 71, 72, 73, 81, 132, 137 §). Em. pykäliin tulisi lisätä lause ”Jos kuljetuspalvelun tarjoaja veloitetaan suorittamaan poikkeusolojen hallinnan kannalta välttämättömiä kuljetuksia, se vapauttaa kuljetuspalvelun tarjoajan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska sopimusvelvoitteita ei voida määräyksen takia täyttää”.

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Tieliikenteen rajoittamista koskevassa 10 luvun 66 §:ssä mainitaan, että rajoitus tai kielto ei saa estää ketään kulkemasta vakituiselle asunnolleen. Tekstiä tulisi muuttaa niin, että se huomioisi myös työpaikalle kulkemisen silloin, kun se on välttämätöntä.

Esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon turvaamiseen liittyvien kuljetusten järjestelyt tulee sallia, koskien niin henkilökuntaa kuin asiakkaiden/potilaiden kuljetus toimipisteisiin, sijaitsevat ne normaalilokaatiossa tai ovat siirrettynä osana turvaamistoimia vaihtoehtoiseen paikkaan.

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

11 luvun velvollisuuksia tulisi täsmentää niin, että kuljetuspalvelujen tarjoajat ja ajoneuvojen, alusten ja ilma-alusten omistajat tai haltijat lain perusteella vapautettaisiin mahdollisista sopimussanktioista toimeksiantajilleen niissä tapauksissa, kun em. toimijoiden kalusto otetaan pois normaaliajan sopimusliikenteestä viranomaisten määräämiin tehtäviin (70, 71, 72, 73 ja 81, §).

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

14 luvun 98 §:ssä säädetään poikkeamisesta sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattihenkilöiden ammatissa toimimisen edellytyksistä. Vastaava poikkeus tulisi säätää myös kuljetusalan ammattipätevyyden vaatimuksista. Kyseinen 98 § tulisivikin muuttaa muotoon (lisäykset lihavoitu):

98 § Poikkeaminen sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuljetusalan ammattihenkilöiden ammatissa toimimisen edellytyksistä

Väestön sosiaali- ja terveydenhuollon sekä yhteiskunnan toiminnan kannalta välttämättömien kuljetusten turvaamiseksi 11 §:n 1 momentin 1, 2, 4 ja 5 kohdassa tarkoitetuissa poikkeusoloissa voidaan valtioneuvoston asetuksella säätää poikkeuksia:

1) terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (559/1994), sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetussa laissa (817/2015) sekä näiden lakien nojalla annetuissa asetuksissa säädetyistä laillistetun ammattihenkilön ammatissa ja tehtävissä toimimisen edellytyksistä;

2) muualla sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä säädettyihin sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden tehtävissä toimimista tai kelpoisuutta koskeviin erityisiin edellytyksiin;

3) kuorma- ja linja-autonkuljettajan ammattipätevyydestä annetussa valtioneuvoston asetuksessa (434/2018) sekä liikenteen palveluista annetussa laissa (320/2017) säädetyistä ammattipätevyyttä tai erityistä ajolupaa vaativissa ammateissa ja tehtävissä toimimisen edellytyksistä.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuja poikkeuksia voidaan säätää vain siltä osin kuin se on välttämätöntä sosiaali- ja terveydenhuollossa ja kuljetustoiminnoissa tarvittavan henkilöstön riittävyyden varmistamiseksi eikä poikkeaminen vaaranna asiakas-, potilas- ja liikenneturvallisuutta.

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kieltä) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

On keskeistä, että valmiuslaissa huomioitaisiin ajoneuvojen eri käyttövoimien, niin polttoaineiden kuin sähkökin, saatavuuteen liittyvät eri syistä johtuvat valtakunnalliset ja alueelliset toimitushäiriöt. Valmiuslakiin tämä voitaisiin kirjata esim. 17 luvun 124 §:n 2 momenttiin seuraavasti (lisäys lihavoitu):

”Työ- ja elinkeinoministeriö voi säännöstelyn toimivuuden turvaamiseksi velvoittaa tietyt jakelupisteet toteuttamaan 1 momentissa tarkoitetun säännöstelyn. Työ- ja elinkeinoministeriö voi polttoaineen saatavuuden turvaamiseksi myös määrätä polttoainemarkkinoilla tavallisesti toimivan elinkeinonharjoittajan järjestämään polttoainejakelun kattavasti koko maahan.”

Valmiuslaissa tulee myös huomioida pakokaasujen puhdistuslaitteiden vaatimien lisäaineiden (esim. Urea-pohjainen AdBlue) saatavuuden tai laitteistojen toimivuuden varmistaminen. Vaihtoehtona tai lisämahdollisuutena tulisi olla puhdistuslaitteistojen ohittamismahdollisuus poikkeusolojen aikana.

Luvussa 17 säädetään myös sähkön toimituksen keskeyttämisestä tai kieltämisestä, sekä sähkön kulutuskiintiöistä. Erityisesti taksiliikenteessä on käynnissä voimakas tavoite puhtaiden ajoneuvojen lisäämiseksi. Vuoteen 2030 mennessä niiden osuus julkisina hankintoina ostetuista sote- ja Kela kuljetuspalveluista tulisi olla lähes 40%. Sähkönjakelun rajoittaminen tai keskeyttäminen haittaa merkittävästi ajoneuvojen käyttöä normaali- ja poikkeusoloissa. Sähkön saatavuus on kriittistä logistiikkaketjun, sen tietojärjestelmien ja logistiikkatilojen toimivuudelle.

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

Otto-oikeuksia koskeviin pykäliin lisättäisiin maininnat sopimussanktioista vapautumiseen niissä tapauksissa, kun palveluntuottaja ei kykene täyttämään normaalioloihin tehtyjen sopimuksen mukaisia vaatimuksia viranomaisten määräysten takia:

154 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos Puolustusvoimat tai Rajavartiolaitos ottaa hallintaansa omaisuutta, se vapauttaa omaisuuden omistajan tai haltijan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska tämä ei voi täyttää sopimusvelvoitteitaan hallintaan oton takia”.

155 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos viranomainen ottaa hallintaansa omaisuutta, se vapauttaa omaisuuden omistajan tai haltijan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska tämä ei voi täyttää sopimusvelvoitteitaan hallintaan oton takia”.

156 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos Puolustusvoimat tai Rajavartiolaitos ottaa hallintaansa omaisuutta, se vapauttaa omaisuuden omistajan tai haltijan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska tämä ei voi täyttää sopimusvelvoitteitaan hallintaan oton takia tai vaihtoehtoisesti valtion tulee korvata sopimusvelvoitteen aikainen saamatta jäänyt tulo omaisuuden omistajalle tai haltijalle”.

157 §:ään tulisi lisätä lause ”Jos viranomainen velvoittaa elinkeinonharjoittajan suorittamaan viranomaisen yksilöimää palvelua, se vapauttaa elinkeinon harjoittajan muiden sopimusten sisältämistä sanktioista, koska tämä ei voi täyttää sopimusvelvoitteitaan hallintaan oton takia”.

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

-

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

Huoltovarmuuskeskuksen Maakuljetuspoolin jäsenenä Taksiliitto pitää hyvänä, että laissa pyritään huomioimaan mm. evakuointitilanteen eri vaiheet. On tärkeää, että varautumisluvussa korostettaisiin viranomaisten ja kuljetusyritysten välisten kuljetussopimusten tekemistä poikkeusolojen varalle, koska se on eri harjoituksissa osoittautunut riittämättömäksi.

Sopimusten tarve on mainittu mietinnön säännöskohtaisissa perusteluissa kohdassa 7.1 (sivu 316), mutta lakiluonnoksessa sopimusten olemassaoloa ei mainita, kuten ei erikseen mainita muitakaan varautumistoimenpiteitä. Etukäteen tehtävillä sopimuksilla selkeytetään lakiluonnoksen 31 §:n vaatimuksia elinkeinonharjoittajalle ja rajata ne vain sellaisiin velvoitteisiin, joita se pystyy kohtuudella noudattamaan. Erityisesti tämä sopimusten tarve realisoituu 11 luvun 70 §:n myötä, joka velvoittaa kuljetuspalvelujen tarjoajan suorittamaan poikkeusoloissa välttämättömiä kuljetuksia.

Käytännön harjoituksissa on huomattu myös se, että kuljetusten ohjaus jakaantuu usealle eri taholle erityisesti silloin, kun evakuointikuljetukset ulottuvat useammalle YVA- ja Sote-alueelle. 68 § säättää lakiluonnoksessa vastuun yleisjohdosta

Kuljetus- ja logistiikka-alan näkökulmasta toivottavaa olisi, että alaa koskevat säädökset koottaisiin yhden luvun alle (kuten voimassa olevassa valmiuslaissa 10 luku on pääsääntöisesti tehty). Alaa koskevat kohdat on jouduttu kaiketi toimivaltuustarpeiden erilaisuuden takia jaottelemaan eri lukuihin. Lakiluonnoksessa kuljetuspalveluihin liittyviä säädöskohtia on nyt neljässä luvussa: 9 luku 59 §, 10 luku 66 §, 11 luku 70-73 § ja 81 § sekä 13 luku 93 §.

Mickelsson Annukka
Suomen Taksiliitto ry